

Netværk for Kvinder i Fysik

Nyhedsbrev nr. 37

Sommer 2004

Kære Netværksmedlemmer,

Velkommen til en sommerudgave af KIF nyhedsbrevet. I dette nummer er fokus lagt på emnet **positiv særbehandling**. Vi bringer både referat fra konferencen "Flere kvinder i forskning", kronikker og interview lavet i den anledning, samt artikler og kronikker skrevet i forbindelse med de fem professorater der blev givet til kvinder inden for humaniora i starten af året. Derudover indeholder nyhedsbrevet referat fra generalforsamlingen i KIF og formandens beretning. Endelig ønsker vi Anja Andersen tillykke med at hun har fået tildelt "Forskningsministeriets kommunikations pris 2004" – læs nyhedsbrevets interview med prisvinderen bagerst i bladet. Indholdsfortegnelsen findes på den følgende side.

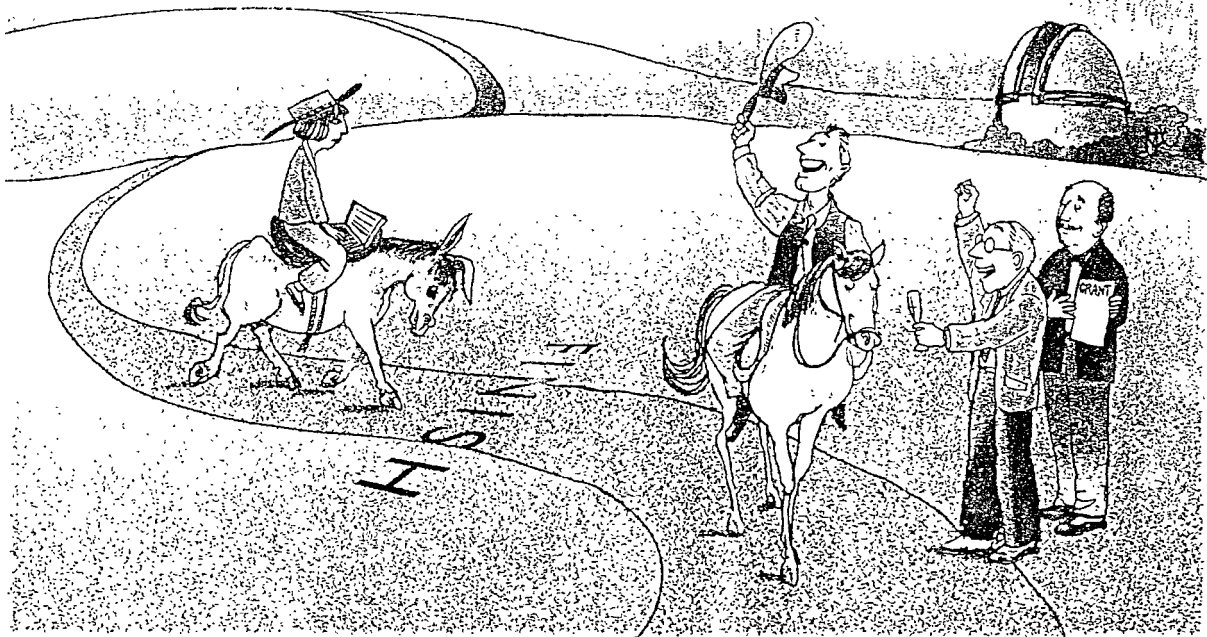

Illustration by Ann Feild

"You know, she tries, but he's just so much FASTER than she is!"

Indhold:

Referat fra generalforsamlingen	3
Formandens beretning	4
Diskussionsoplæg til KIF årsmødet 2004 – Fem nye kvindelige professorer	6
Referat af konferencen: Flere kvinder i forskningen	9
Hvor står Københavns Universitet i ligestillingsdebatten	12
Rektor vil gøre op med Rip-Rap-Rup-effekten	13
Rip, Rap, Rup	14
Rektor: Kvindelige forskere mangler selvtillid	15
Skæv kønsfordeling går ikke over af sig selv	16
Kønkvotering med rygmarvsbedøvelse	17
Fem kvinder fik professorater	18
Forskningsrådets selvmodsigelse	19
Skal nye professorer være bløde i bolden	20
Professorer: Rigtige kvinder vil bedømmes	21
Professional Women and Equity – A Scandinavian Perspective	23
The External Expert	25
Interview med kommunikationsprisvinder Anja Andersen	27

Formandens beretning

Bestyrelsen

I januar 2004 rekonstituerede bestyrelsen sig, og jeg overtog formandsposten fra Anja/Liv – jeg vil starte med at takke både Anja og Liv for deres indsats som fungerende formænd og næstformænd i det forgangne år.

Ny næstformand er Tina Christensen, som også er ansvarlig for vores hjemmeside og mailinglister.

Ny vicesnæstformand er Anja Andersen, som også er kontaktperson til kvinde og kønsforskning og foreninger. Anja kan ikke være her idag fordi hun netop idag skal modtage en formidlingspris fra Videnskabsministeriet, som overrækkes af ministeren selv.

Karina Lindberg blev nyt medlem af bestyrelsen; Karina har ansvaret for fundraising og fyraftensmøder, og jeg ved hun gerne hører fra jer, hvis I har forslag til fyraftensmøder.

Dorthe Posselt er DFS-repræsentant og kasserer.

Birgitta Nordström er EU-repræsentant.

Liv Hornekær og Iben Bloch Nielsen er Nyhedsbrevsansvarlige.

Vibeke Jürgensen er adresselisteansvarlig.

Winnie Svendsen overtager DFS-repræsentant-posten til september, når DFS-bestyrelsen rekonstitueres, og Winnie ikke længere er på barsel. Dorthe bliver så suppleant på posten.

Eva Danielsen og Kirstine Berg Sørensen blev valgt til suppleanter.

Ling Miao valgte at forlade bestyrelsen – Ling skal også have tak for hendes mange år i bestyrelsen.

FREJAdagen

I januar afholdt KIF sit største arrangement nogensinde, FREJAdagen, som var en endags konference med formål at evaluere FREJA forskningsmidlerne, der blev uddelt i 1998, til kvindelige forskere. Der blev nedsat en arbejdsgruppe ledet af Winnie, som i løbet af efteråret 2003 arrangerede FREJAdagen. Der var en del arbejde i at lave sådan et arrangement, men også en vis tilfredsstillelse, da et ganske glimrende arrangement endelig løb af stabelen.

Der var 86 personer tilmeldt konferencen, og det var vel også stort set, hvad der mødte op. Vi var tilfredse med deltagerantallet. Der var en række meget spændende oplæg i løbet af dagen, og en god debat sidst i programmet.

Skal man være helt ærlig, så har FREJAdagen i sig selv nok ikke rykket ret meget ved andelen af kvindelige forskere i Danmark, men KIF har alligevel fået en hel del ud af det.

Bl.a. fik vi profileret KIF i en grad, som vi ikke før har gjort. Der er folk i ministerierne, i universiteternes ledelser, og kvindelige forskere inden for andre fag end fysik og andre videnskaber end naturvidenskab, der har hørt om os. Det har bl.a. medført at der nu er dannet en pendant til KIF af kvindelige økonomer, med udspring i Århus, kaldet Female Economics Researchers in Aarhus, eller Århus Amazones.

Vi fik også noget omtale i pressen, bl.a. i Information og i Søndagsavisen – alt i alt var det ikke helt så meget, som vi godt kunne have tænkt os, der kom nemlig ikke så mange journalister til konferencen, som vi godt kunne have ønsket. Da vi mente, at det var vigtigt, at der blev skrevet noget om arrangementet, endte vi med selv at skrive nogle indlæg til forskellige blade, og vi fik indlæg i bl.a. Magisterbladet og Aktuel Naturvidenskab.

Referat fra "Flere kvinder i forskningen"

- en konference afholdt af Minister for ligestilling og ministeriet for Videnskab Teknologi og Udvikling (VTU) torsdag d. 27. maj 2004 i Landstingssalen.

Af Karina Lindberg

Torsdag d. 27. maj 2004 havde Henriette Kjær (Minister for ligestilling - herefter refereret til som HK) og Helge Sander (Minister for VTU herefter refereret til som HS) inviteret til en konference om "Flere kvinder i forskningen" i Landstingssalen på Christiansborg.

Der var flere end 100 personer fra forskellige egne af forskningsverdenen, forskningsrådene, universitets- og institutledelserne, embedsværket, industrien og Folketinget, der deltog i konferencen. Dog var der igen flest kvinder ved mødet og en meget stor del af tilhørerskaren var gengagere fra FREJAdagen, men flere politikere, politiske ordførere og embedsmænd havde fundet vej denne gang. Pressen var også repræsenteret lidt bedre denne gang, men der var ikke det store presseopbud. Information, Politiken, Weekendavisen og Universitetsavisen var nogle af de deltagende.

Det var annonceret at Connie Hedegaard skulle være ordstyrer for konferencen, som vi også havde ønsket til Frejadagen, men på dagen var det Lone Frank (videnskabsjournalist fra Weekendavisen), der var ordstyrer. Derudover var der ingen ændringer fra det udsendte program (se sidste nyhedsbrev).

Formålet med konferencen var at frembringe ideer og gode råd til, hvordan der kan arbejdes for at forbedre kvinders adgang til forskerstillinger og professorater. Hensigten var ud fra dagens foredrag og diskussioner at opsamle og formidle de gode eksempler, der findes på området. Det skal give en række gode råd, som universiteterne, sektorforskningsinstitutterne, ministerierne og den enkelte kvinde, der er interesseret i en forskerkarriere, efterfølgende kan gøre brug af i det fremtidige arbejde. Det opfølgende arbejde skal udføres af en tænketank (hvem den skulle bestå af, fik vi ikke oplyst, men som en tilhører sagde, så håbede hyn de også ville tage de yngre forskere med i den).

Der var 8 foredragsholdere på dagen ud over ministrene selv. To af dagens foredragsholdere var gengagere fra KIFs FREJAdag-arrangement, nemlig Jens Odgershede (JO), Rektor for Syddansk Universitet og Katerine Richardson (KR), prorektor for Aarhus Universitet. Ellers var der repræsentanter både fra den offentlige og private forskningssektor: Handelshøjskolen i Århus i form af prorektor Karen M. Lauridsen (KML) og ordførende direktør for Sektorforskningens Direktørkollegium, Arne Jensen (AJ). Fra udlandet var Dean of the School of Management and Labor Relations and Professor of Human Resource Management at Rutgers University Barbara A. Lee (BAL) inviteret. Fra Center for forskningsanalyse var seniorforsker Kamma Langberg (KL) og fra Konfærskning i Danmark var koordinator Hilda Rømer Christensen (HRC).

Men først blev dagen indledt med indlæg fra ministrene selv om hvorfor og hvad der skal til for at få flere kvinder

i forskningen.

Begge ministre var enige om at det samlede forskerpotentiale skal udnyttes for at Danmark kan blive en af verdens førende højteknologiske samfund - dvs vi må have flere kvinder på banen. Tallene viser at kvinderne er godt med længere nede i uddannelsessystemet, hvor på nuværende tidspunkt udgør kvinderne 50% af kandidaterne og 40% af phd'erne fra universiteterne. Derimod ser det værre ud, når vi nærmer os toppen: kun 20% af de fastansatte og 10% af professorerne på universiteterne er kvinder. Dog pointerede HS, at der ikke er skævheder i overgangen fra adjunkt til lektor, hvor lige mange kvinder og mænd går denne vej. Da der om 5-10 år er generationsskifte, mente HS at man kan argumentere for at en masse kvinder vil søge de ledige stillinger og skævheden vil derfor løses på sigt. Men de to politikere var dog enige om, at ændringen ikke kommer af sig, da vi allerede nu kan se, at det antal kvinder, der er til rådighed, ikke søger de ledige stillinger - måske er der noget galt med stillingsopslagene? Som HK pointerede ligger Phd uddannelsen i dag i en periode, hvor mange kvinder får børn. Det er derfor relevant at se på rammerne for denne uddannelse. Kvinderne mangler opfordringer til at søge ledende forskerstillinger, og stillingsopslagene er ofte for snævert formuleret og der er derved igen reel konkurrence.

Spørgsmålet er om der skal bruges pisk eller gulerod for at opnå at få kvinder i forskningen. HK mener den sidste metode er vejen, da hun er træt af kvoter. Som hun udtrykte det "Kvoter er for fisk ikke for Kvinder" (referende til skoleborgmester Per Bregengaards citat "Kvoter er for fisk - ikke for børn"). Dvs der skal ikke være øremærkede stillinger til kvinder, da det bare vil resultere i at de bliver betragtet som b-forskere og det er kvinderne heller ikke selv interesseret i. HS var enig i denne udtalelse og understrejede der i stedet skal flere kvinder i bedømmelsesudvalgene, så fordelingen her bliver mere lige.

Ydermere var begge ministre enige om at der også skal mere fokus på ledelse og arbejdsmiljø - disse skal ændres til at være mere attraktive for forskere. Forskningsinstitutionerne skal gøres til en mere børnevenlig arbejdsplads forstået på den måde at der er plads til børnefamilierne. VTU har et projekt i gang vedrørende dette som afsluttes i slutningen af 2005.

HK havde yderligere forslag til hvilke tiltag, der skal til for at få flere kvinder i toppen af Dansk forskning. Der er bla brug for rollemodeller, som f.eks. Nina Smith og andre, som er nået hvor de er i dag fordi de er gode forskere og ikke pga kvoteordninger. Disse skal promoveres bedre. F.eks. har Ligestillingsministeriet allerede forsket en del i kvinder i toppen i erhvervslivet og vi kan bruge erfaringer herfra. På Ligestillingsministeriets hjemmeside kan man finde rollemodeller for kvinder i toppen af erhvervslivet, universiteterne kunne gøre det samme på deres hjemmesider. Det kan også inkorporeres bedre i universiteternes udviklingskontrakter og handlingsplaner, hvad de skal gøre for at få en bedre repræsentation af kønnene i toppen. F.eks. i USA har man set at flere kvinder i ledelsen giver større indtjening, måske kunne det give samme opblomstring for universiteterne.

HS sluttede af med at sige at der ikke er nogen saglige og legitime grunde til at gå uden om kvinderne og personale politikken skal opdateres til det 21. århundrede. Og HK sluttede af med at sige at der er nedsat en tænketank

Rektor vil gøre op med rip-rap-rup-effekten

Mens ministre og eksperter efterlyser bedre miljø og barsel for at få flere kvinder ansat på universiteterne, er rektor Jens Oddershede langt mere radikal. Øremærkede stillinger til kvinder er vejen frem.

Af Line Aarstrand

Universiteterne er præget af en 'old-boys-netværk'-kultur.

Hver professor udser sig en yndling - oftest af samme køn - som han opmuntrer til at gå videre i systemet - læse en ph.d., blive adjunkt, så lektor for til sidst at kunne træde i professorens sted.

'Mesterlærerkulturen' er ifølge rektor for Syddansk Universitet, Jens Oddershede, udbredt i universitetsverdenen og forklaringen på, at kvinder kun udgør 20 procent af de fastansatte forskere, heraf er ti procent professorer.

Det fremførte han, da han som den eneste rektor forleden var til konferencen 'Flere kvinder i forskning', arrangeret af videnskabsminister Helge Sander (V) og ligestillingsministeren Henriette Kjær (K) i fællesskab.

Begge ministre slog i deres taler på, at stærke ledelser skal sørge for, at der ansættes flere kvinder og skabes et miljø, som gør det attraktivt for kvinder at søge. En ny tænketank skal komme med bud på hvordan.

Stillinger øremærket til kvinder ville de til gengæld ikke høre tale om.

»De kvinder ville reelt blive betragtet som b-forskere«, sagde Helge Sander, mens Henriette Kjær supplerede:

»Jeg er enig med skoleborgmester Per Bregengaard, når han siger 'kvoter er for fisk - ikke for børn. Kvoter er heller ikke for kvinder«, slog ligestillingsministeren fast.

Men Jens Oddershede ville gerne påtage sig lederskabet og presse institutledere til at ansætte kvinder. Man skal sætte sig realistiske mål, sagde han, og lovede at ansætte én procent flere kvinder om året. Det vil bringe universitetets samlede andel op på 35 procent om ti år. Og i modsætning til sin minister vil han godt øremærke visse stillinger til kvinder.

Hovedparten af det indkaldte ekspertpanel afviste ellers øremærkede stillinger til kvinder og foreslog mentorordninger, gode arbejdsforhold, plads til børn og barsel og flere kvinder i ansættelsesudvalgene, som løsninger på problemet.

»Vi skal undgå rip-rap-rup-effekten - at det mandlige flertal bare ansætter flere mænd«, sagde prorektor Karen M. Lauridsen, Handelshøjskolen i Århus.

Direktøren for Teknologisk Institut Jane Wickmann var optimistisk. Hun havde lige besøgt Panum Institutet og var blevet slået over, det store antal pige-cykler.

»Glasset er halv fyldt. Med de nye generationer sker der noget«, sagde hun.

Direktør Arne Jensen fra Sektorforskningens Direktørkollegium Arne Jensen opfordrede kvinderne til at »tro lidt mere på jer selv«.

Vrede fnys

Langt fra alle tilhørerne i salen var dog enige med de indkaldte eksperter.

Vrede fnys hørtes flere gange. Og da ordstyrer og journalist fra Weekendavisen Lone Frank opsummerede panelets forslag, som »vi er heldigvis kommet videre end for og imod kvoter, der har hængt som en sort sky over debatten. Nu siger ingen kvoter længere«, røg tilhørernes hænder i vejret over hele salen.

Flere kvinder fra kvindesagsforkæmperen og statistiker Inge Henningsen, som sad i salen blandt de 89 kvinder i alle aldre og de ni hovedsageligt jantelov-tæklædte mænd - heraf tre fra Syddansk Universitet.

»Det er en smule fornærmende at sige, at problemet er, at kvinderne ikke tror på sig selv. Panelet anerkender selv rip-rap-rup-effekten og at der er et miljø, som modarbejder kvinder. Alligevel taler man om at kvinder falder fra - når realiteten er, at kvinderne simpelthen ikke bliver ansat«, sagde Inge Henningsen og henviste til, at kvindelige studerende har været i overtal i godt ti år på de fem 'gamle universiteter', mens kønsfordelingen har været fifty-fifty i snart fem år, hvis man også tager DTU, Landbohøjskolen og handelshøjskolerne med.

»Der er ikke stillinger nok. De mange løse ansættelser og usikkerheden er utrolig dræbende. Én fortalte jublende, at hun havde fået forlænget sin ansættelse indtil hun skulle på barsel. Hvor ellers end på universitetet hører man det«, spurgte en tilhører.

Paneldeltageren professor og dekan Barbara A. Lee fra Rutgers University, USA pointerede, at Videnskabsministeriet med bevillingerne kunne belønne universiteter, som hæver andelen af kvinder.

Italienske prorektor på Århus Universitet Katherine Richardson, er det en myte, at universitetsverdenen er objektiv.

»Academia er kun objektiv, hvis man går ud fra, at venskaber er rationelle. Og hvis nogen tror på, at videnskab er uafhængig af politik, har de ikke mødt Landborg«, sagde hun, som er bekymret over den offentlige debat herhjemme.

»Mænd får lov til at sige i medierne, at kvinder er mindre faglige og mindre intelligente. Og kun de sårede kvinder svarer igen. Hvor er alle de tilbagegivende mænd?«, spurgte hun

Debatindlæg i Politiken søndag den 6. juni 2004

Skæv kønsfordeling går ikke over af sig selv

Forskning

Af Anja C. Andersen,
forskningsadjunkt,
NORDITA, m.fl.

MINISTERIERNE for forskning og ligestilling afholdt i fællesskab 27. maj konferencen 'Flere kvinder i forskning'. På konferencen var der bred enighed om, at der gøres for lidt for at ændre den skæve kønsfordeling i dansk forskning.

I nogle fagområder går det i den forkerte retning: På Københavns Universitets Niels Bohr Institut (NBI) er der i dag færre fastansatte kvindelige forskere end i 1965 – i antal og procentuelt. Den aktuelle kvindeandel er to lektorer og en professor ud af en stab på 65 forskere. På Institut for Fysik og Astronomi ved Aarhus Universitet er der fortsat ingen fastansatte kvindelige forskere.

Årsagen til den skæve kønsfordeling er ikke mangel på kvindelige fysikere. Der er kvinder nok i vækstlaget i fysikforskning. De seneste tal (2002) fra NBI viser, at kvinder får tildelt 17

procent af kandidat- og 33 procent af ph.d.-graderne, og 34 procent i de tidsbegrænsede forskerstillinger er besat af kvinder.

Men under 5 procent af de fastansatte forskere er kvinder.

Årsagen er heller ikke kun et historisk efterslæb, som vil blive rettet op med tiden. Antallet af fastansatte kvindelige forskere går ned på grund af pensionering. Der er kommet gang i generationsskiftet på NBI, men kun én kvinde er blevet fastansat inden for de sidste ti år. Resten af de oplåede stillinger er besat med mænd. Til gengæld er mange danske kvindelige fysikere blevet ansat i faste forskningsstillinger i udlandet de seneste år og udgør dermed en del af den hjerneflugt, som sker fra Danmark.

DER ER mange andre argumenter imod en skæv kønsfordeling i forskerrekutteringen. For eksempel er det et demokratisk problem!

De sidste 30 års erfaring dokumenterer, at den skæve kønsfordeling ikke rettes op af sig selv, se f.eks. Inge Henningsen '30 års march på stedet?' (2002).

Samme undersøgelse viser, at eksemplet fra fysik desværre er typisk for hele det naturvidenskabelige område.

Har Danmark råd til det?

På konferencen 'Flere kvinder i forskning' blev der nævnt flere løsningsforslag, bl.a. at kvinder skulle opfordres til at søge de faste stillinger. Inden for fysikområdet er det ikke problemet. Kvinderne søger de stillinger, som bliver opalået inden for deres områder, og er som oftest kvalificerede til stillingerne – de bliver bare ikke ansat!

Vi tror ikke, at den skæve kønsfordeling ændres, før universitets- og institutledelserne viser vilje til at prioritere problemet.

Udviklingskontrakter vil kunne motivere universiteterne til at fastholde nogle flere af de mange velkvalificerede kvinder, som i dag er i forskning.

Skrevet sammen med: Kirstine Berg-Sørensen, forskningslektor, Lisbeth Fogh Olsen, forskningsadjunkt, Cathrine Fox-Maule, ph.d.-studerende, Mette Machholm, forskningslektor, Niels Bohr Institutet, Københavns Universitet

har tid, lyst og lejlighed. Og de udsættes ikke for sanktioner, hvis de ikke har opfyldt dette lovmæssige krav om ligestillingsrapportering.

I et fag som fysik, og måske naturvidenskab generelt, handler det hele meget om at være objektiv. Alt skal være objektivt – der bør principielt ikke være temperament, køn, nationalisme eller andet rod i denne verden uden for menneskets tid og rum. Man kan altså sige at fysik er en kultur uden kultur, eller en kultur, som stræber efter ikke at have kultur, og det opnås måske nemmest ved at have monokultur, idet kultur jo ikke kan undgås når mennesker er involveret.

Generelt var det et hyggeligt seminar, med nogle sjove indslag indimellem. Men de indflydelsesrige mænd, der skal hjælpe kvinderne indenfor i academia manglede, og der var efter min mening ikke noget konkret output af konferencen. Indslagene var meget forskelligartede og spændte over Inge Henningsens statistik til en talk om forskelle i forførrings-mekanismer mellem Frankrig og Norge, begge indslag var brandgode, men seminaret som sådan manglede nogle overordnede mål og en rød tråd.

Interview med Anja Andersen - modtager af Forskningsministeriets kommunikationspris 2004

af Liv Hornekær for KIF nyhedsbrevet

Anja Andersen, tidligere formand for Netværk for Kvinder i Fysik og Nordic Fellow på NORDITA, modtog i maj i år Forskningsministeriets kommunikationspris, for en *engageret formidling af astronomiens svimlende univers i radio og tv*. Prisen blev indstiftet i år, men tanken er at den fremover skal uddeles en gang om året. Årets prisvinder blev udvalgt af Videnskabsministeriets tænketank vedrørende forståelse for forskning, fra en liste der indeholdt kandidater der dækker hele forskningsspektret fra naturvidenskab til humaniora.

Anja, du har jo været meget eksponeret i pressen gennem de sidste år, men præcis hvad var det der gjorde at Videnskabsministeriet valgte at give dig prisen?

Det har jeg også spekuleret meget over. En del af begrundelsen var begejstring og højt fagligt indhold. At jeg kan formidle astronomien med dagligdags ord, men uden at fagligheden går fløjten. Jeg er nu ikke helt sikker på at mine kollegaer er enige i det. De synes vist ind imellem at det bliver lidt for poppet.

En bestemt begivenhed har nok været udslagsgivende for at jeg fik prisen. I 1999 dækkede jeg solformørkelsen i en 2 timers udsendelse på TV2. Da journalisten første gang ringede og foreslog at jeg skulle medvirke i udsendelsen syntes jeg at det virkede som en dødssyg ide. Hvem gider at se 2 timers TV om solformørkelse kl. 11 om formiddagen når de bare kan gå udenfor og se den selv. Men efter en del overtalelse sagde jeg til sidst ja til at medvirke og udsendelsen blev en kæmpe succes. I bedste "kongeligt bryllups" stil kommenterede jeg solens og månens bevægelser og fyldte 2 timers live TV ud med faglig tomgangssnak. Jeg fik også sneget en masse faglig viden ind og fortalte om både solpletter og solsystemets dannelse. Udsendelsen havde ca. 2 mio seere. Det er det bredeste publikum jeg nogensinde har formidlet til og TV2 har aldrig siden formidlet så meget naturvidenskab som de gjorde i de to timer.

En anden grund til at jeg fik prisen er at jeg er et venligt menneske der stiller op når journalisterne ringer og spørger. "Man skal ikke gå forgæves efter information" og det er årsagen til at Anja Andersen får prisen, står der i Forskningsministeriets officielle papirer.

Formidling kan jo foregå gennem en lang række medier. Har du nogen fornemmelse for hvilket medie der specielt er blevet lagt vægt på i forbindelse med prisen?

Uden tvivl TV.

Er det en prioritering som du er enig i?

Nu er der jo tale om en formidlingspris givet for formidling til Maren i køret. Meget af den formidling vi normalt laver er rettet mod de folk vi gerne vil have skal være kunder i butikken, mod gymnasieelever. Og det er måske den der er vigtigst. Det er lidt sværere at sige hvem vi rammer ved generel formidling og hvorfor de mennesker vi rammer skal rammes. Udover at de skal vide hvad vi bruger deres skatte kroner til. Men TV2 udsendelsen om solformørkelsen viste i hvert fald at man vha. TV kan ramme et meget bredt publikum.

I forbindelse med prisoverrækkelsen holdt du en tale i Forskningsministeriet. Hvad kom du ind på i den?

Det var dagen før Forskningsministeriet skulle afholde konferencen "Flere kvinder i forskning", så jeg sagde bla. at jeg håbede at de ikke ville nå til den dødssyge konklusion at "det går jo meget godt

